

Марія Швайдлер - Бурштинова відьма

Вільгельм Майнгольд

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Р.І. Матієв

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Твір доктора теології Вільгельма Майнгольда, опублікований на основі неповних записів його батька пастора Авраама Швайдлера з Козерова 1, що на Узедомі 2.

Передмова

Перш ніж запропонувати читачеві заглибитися в опис подій цього вельми зворушливого процесу над відьмою (а текст за обсягом дорівнює романові), який я на титульній сторінці з повним правом назвав найцікавішим з усіх зафіксованих на папері, повідомляю вам історію манускрипту, в якому йдеться про згадане.

У Козерові, що на острові Узедом, — мій попередній парафії, тій самій, яку описує шановний автор рукопису, котрий більше ніж дві сотні років тому також служив у цій місцині пастором, є під криласом 3 храму, майже на рівні підлоги, заглибина, подібна на нішу. Там зберігались якісь папери, на які я ніколи не звертав особливої уваги. Зір у мене слабенький, там темно, отож вважав, що то — збірники псалмів. Як згодом виявилось, їх там і справді було чимало.

Проте одного дня, я саме давав урок та не зміг швидко знайти у катехізисі одного з хлопчаків потрібних буквосполучень, мій старенький, більше вісімдесяти років від народження, псаломщик вирішив допомогти: пішов до тої самої ніші під криласом та повернувся із старезним фоліантом. Розгорнувши книгу, він вирвав із неї сторінку та простягнув мені. Я забрав у старого книгу й після кількох хвилин читання навіть не знав, дивуватися мені від такої дивовижно-давньої знахідки, чи обурюватися від того, як із нею увесь цей час поводитись. В оправленому в свинячу шкіру манускрипті суттєво постраждала не тільки палітурка. Хтось повиривав звідти чимало сторінок. Я висварив старого так, як іще нікого у моєму житті не лаяв. Псаломщик попросив вибачення, але пояснив, що не самовільно рвав книгу. Її він отримав від мого попередника, і той дозволив йому використовувати сторінки з неї

для загортання церковного начиння чи для якихось інших потреб, бо книга, мовляв, і так лежить тут з давніх-давен й ніхто нею не користується. Як виявилось, мій попередник — поважного віку, напівсліпий пастор — вирішив, що це старі церковні рахунки, які уже давно нікому не потрібні. (На його виправдання варто зазначити, що в оригіналі й справді наявні рахунки, що й призвело до хибної думки про сам текст. До того ж почерк — мало розбірливий, а чорнило у деяких місцях вицвіло та стерлося).

Повернувшись додому, я взявся ретельно досліджувати знахідку. Докладаючи чималих зусиль, мені вдалося розібрати написане, прочитати те, що залишилося від твору, і зміст уривків надзвичайно мене зворушив.

Невдовзі забажав дізнатися більше про процеси над відьмами: як усе відбувалося, знати детальніше про ті часи, постаратися зрозуміти поведінку людей. Проте, дивна річ: чим більше читав про ті надзвичайні події, тим більше не знаходив їм логічного пояснення та розгублювався. Не допомогли ні тривіальний «Зачарований світ» Беккера, ні обережніший Горст із його «Бібліотекою чародійства», ні інші твори подібної тематики, до яких я також звертався. Ніщо не посприяло зрозуміти суть, поведінки людей, а якраз навпаки: мої сум'яття і розгубленість іще наростали.

Мова не лише про наявність у більшості цих моторошних історій демонічного зла, від якого вдумливого читачеві неодмінно стане лячно до моторошності, а й у насильному порушенні вічних та незмінних законів людської природи і поведінки, світосприйняття. При ознайомленні з описаним узагалі перестає працювати, у прямому розумінні цих слів, здоровий глузд. Маю на увазі, до прикладу, реляцію 4 з одного із процесів, які розкопав у місцевому архіві такий собі любитель юриспруденції. Йдеться про те, як на Різдво матір, після того, як та витримала катування, пригостили святою вечерею, й вона, перш ніж зійти на аутодафе, зовсім

забувши про материнську любов, заявила, що її єдина, палко любима п'ятнадцятирічна донька, яку ніхто й не думав підозрювати, — також відьма. Каже це, бо мучить її, мовляв, совість, жінка хоче врятувати душу нещасної. Трибунал, вельми здивований нечуваним досі випадком, призначив лікаря та священника, які мали поставити діагноз щодо психічної справності засудженої. Після її огляду та розмов з нею ті винесли вердикт, який підтвердив нормальний психічний стан жінки. У документах зберігся висновок психіатричної комісії. Тож нещасну доньку Елізабет Гегель на підставі заяви матері також засудили до страти.

Пояснити цей вчинок найновішими науковими досягненнями, приписуючи це, що сталося, сутності тваринного магнетизму 5, недостатньо для пояснення справи.

Як хотілося б, наприклад, опираючись на тваринний магнетизм, вивести диявольську сутність старої Лізе Колкен у представленому на огляд читача творі, яку неможливо осягнути, і це пояснює, чому старий пастор, незважаючи на несправедливі звинувачення доньки, продовжує свято вірити в існування відьомства, відповідно до того, як про це написано в Євангелії.

На початках середньовіччя про відьом знали мало, та що там, узагалі нічого не знали. Злочинне чарування, якщо це відбувалося тільки раз, судді карали м'якими вироками. Відьом виганяли із християнської общини, вестготи сікли їх різками, а Карл Великий через раду своїх єпископів розпорядився, що ті мають сидіти у в'язниці, поки щиро не розкаються. Лише невдовзі після реформації, наприкінці 1489 року, за Інокентія VIII, став реальністю сумнозвісний «Молот відьом» (*Malleus maleficarum*). Після нього відьом почали нещадно переслідувати і, що дивно, серед не тільки католиків, а й протестантів, хоч останні старанно відмахувалися від усього католицького. Причому останні проводили відьомські процеси з таким фантастичним заповзяттям, що перевершили у

жорстокості католиків, які, власне, й розпочали цькування. Процеси над відьмами та відьмаками тривали доти, доки благородний єзуїт Фрідріх Шпее 6 не заклав в умах сумніви щодо їхньої доцільності. З боку протестантів переслідування почали поступово спадати аж через сімдесят років, завдяки старанням чудового Християна Томазія.

Після ретельного вивчення документів про процеси над відьмами я порівняно швидко дійшов висновку, що жоден з них, а траплялись історії, сповнені пригод та досить фантастичні, жваві за перебігом подій та справді цікаві, не перевершує випадково знайдений у ніші рукопис про процес над «бурштиною відьмою». Отож узяв на себе сміливість та виклав у літературному творі долі героїв цієї події. Дякуючи Богові, що коли ще не взявся за перо, мене перестало бентежити питання: «А що дописувати? Справді, хіба історія бурштинової відьми не є сама по собі вельми цікавою? Розкажи цю історію, нічого не додаючи та без зайвих прикрас. Прибери те, що для теперішнього читача відверто нудне або й так усім відоме. Якщо неспроможний вигадати початок та закінчення, які у фоліанті відсутні, то принаймні за перебігом подій можеш здогадатися, що відбувалося на тих сторінках, які вирвали із середини. Дотримуйся слова та стилю давнього біографа і тоді принаймні не відразу впадуть ув очі твої вставки».

Я так і вчинив. Хоча й намучився добряче, обираючи з досить часто невдалих варіантів. Не признаюся читачеві, у яких місцях твору — моя власна вигадка, щоб не затьмарювати цікавість до історії шанованого читача.

Отож, зичливий читачу, передаю в твої руки твір, який палає небесним вогнем та розжарений пекельним полум'ям.

Майнгольд

1 Громада в Німеччині, розташована у землі Мекленбург — Передня Померанія.

2 Острів у Балтійському морі.

3 Підвищене місце для хору, читців із правого та лівого боку від середніх дверей вівтаря.

4 Повідомлення про якісь події, факти (у письмовій формі).

5 Псевдонаукова теорія німецького лікаря й астролога Франца Месмера.

6 Німецький священник, єзуїт, викладач і автор релігійних гімнів. Став відомим завдяки тому, що був непримиреним противником процесів над відьмами. Шпее — перший видатний діяч свого часу, який надав авторитетні письмові та усні аргументи проти катувань, особливо з їх ненадійністю стосовно отримання «правди» від катованих.

...

Далі — у повній книжці «Марія Швайдлер - Бурштинова відьма».

nashaknyga.com.ua